

ADAPTING LIBRARIES TO THE MODERN SOCIETY NEEDS

Dragoș PÎNZARU

Departamentul Arhitectură, grupa ARH-171, Facultatea Urbanism și Arhitectură, Universitatea Tehnică a Moldovei, Chișinău, Republica Moldova

Îndrumător/coordonator științific: profesor, dr. ecol., dr. geogr., hab. urb., Alexandru-Ionuț PETRIȘOR, Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”

Rezumat. *In the last decades, libraries faced a fast-growing challenge: digitalization. The institutions have to adapt to the new management and visitor needs, which makes them more open to the public and efficient in serving society. To accomplish this, the management of the institutions has to make strategies that include digitalizing the existing library catalogs, making them available online, hosting book-related events, and adjusting the existing library building codes to the new demands. The developing countries don't have the resources to transform accordingly to the new requirements and encounter a diminishing number of active readers. The libraries of Moldova make attempts of dealing with these challenges, but require updating the national building codes concerning libraries, as they have not been amended since the Soviet times. This article aims to identify which changes have to be made to the approach of the management and how the existing building code concerning libraries have to be adjusted for making libraries in the Republic of Moldova and other East-European countries modern and attractive to the public.*

Cuvinte cheie: *codes, normative, community, reading space.*

1. Problemele întâlnite de bibliotecii

În urma revoluției informaționale, bibliotecile au întâmpinat o provocare majoră cauzată de scăderea numărului de cititori, neatractivitatea profesiei de bibliotecar, diminuarea încrederii în autorități, etc [2, 9].

În ultimii decenii este atestată o dinamică negativă a oamenilor care au încredere în informația obiectivă [2]. Tot mai des declarațiile oamenilor de știință sunt puse la îndoială de societate, care deține surse de informație alternative, deseori, conspiraționiste. Rolul bibliotecilor este și a fost de a informa societatea, de a crea o comunitate care își formează părerile din surse obiective, demne de încredere [9]. Pentru a îndeplini rolul lor, bibliotecile trebuie să se adapteze și să devină mai atractive pentru cititori. Bibliotecile naționale au cea mai mare influență asupra societății din toate tipurile de bibliotecii și trebuie să acționeze ca un lider care educă prin accesul cât mai facil la fondurile sale; trebuie să păstreze și promoveze colecțiile în posesie pentru studierea trecutului național și înțelegerea viitorului; să continue dezvoltarea bibliotecilor cu ajutorul asociațiilor menite să identifice resurse adăugătoare, să poată demonstra autorităților și publicului că bibliotecile naționale sunt importante și mereu relevante [5].

Profesia de bibliotecar este una nepopulară, [2] salariul este neatractiv, e în scădere continuă și numărul de cititori activi. Pe lângă acestea, nu este nici o instituție de învățământ superior în Republica Moldova care ar avea specialitatea de biblioteconomie în lista profesiilor predate. La moment, Biblioteca Națională a Moldovei a organizat cursuri de biblioteconomie, care educă bibliotecari. Însă, durata lor este mai scurtă decât un curs universitar, absolvenții nu primesc diplome valabile și în alte state, care duce la discreditarea imaginii bibliotecarului. Anterior, exista specialitatea dată la Universitatea Pedagogică Ion Creangă, însă a fost desființată. Astfel, Republica Moldova, cu pași siguri, merge spre o criză de bibliotecari, care ar putea fi redresată prin recrearea specialității de bibliotecar în cadrul instituțiilor de învățământ superioare.

Odată cu digitalizarea, a început o schimbare a concepțiilor și deprinderilor ale vizitatorilor bibliotecilor. Mediul online propune alternative bibliotecilor clasice, care duce la micșorarea numărului de cititori [2]. Numărul cititorilor activi este în continuă scădere, conform raportului analitic „Date statistice privind activitatea sistemul național de bibliotecii din RM în anii 2017-2021”,

numărul utilizatorilor activi a scăzut de la 1323, la 1090 persoane. O parte din declin este datorat pandemiei COVID-19, însă cititorii neavând acces la serviciile bibliotecii în acea perioadă au căutat alte surse de lectură și studii, majoritatea abordând cărțile în format online.

Respectiv, pentru a ca bibliotecile să devină mai des vizitate și să creeze comunități proprii, este necesar ca managementul lor să realizeze planuri de activitate. Ele presupun elaborarea planurilor de dezvoltare a bibliotecilor, în cazul unei evoluții optimiste, dar și prognozarea situațiilor posibile de criză în care instituțiile pot ajunge și cum ele s-ar putea adapta și rezolva problemele apărute [10]. Planurile elaborate din timp au ajutat bibliotecile să treacă mai ușor de crize de care nici o instituție nu era în totalitate gata [11]. Un astfel de exemplu este criza din anul 2008, care a afectat cât economia țărilor din toată lumea, cât și instituțiile lor publice. Astfel, datorită planurilor elaborate din timp de managementul bibliotecilor, instituțiile au trecut mai ușor de această criză. Resursele financiare și umane au putut fi ușor identificate și direcționate ca să ușureze criza prin care au trecut bibliotecile [11].

În componența planurilor de activitate trebuie de luat în considerare și performanțele instituției din punct de vedere a numărului citărilor în articole, cărți, etc. Chiar dacă unii indicatori ai performanței trezesc scepticism, este nevoie de un set universal, care ar permite evaluarea corectă a activității bibliotecilor [4]. Un set a fost identificat de Biblioteca națională din Scoția, unde a fost concluzionat că cifra numărului de citări reflectă situația aproape de realitate. Suplimentar, este nevoie să comparăm datele cu alte biblioteci apropiate după numărul de citări, dar și să analizăm aleatoriu calitatea citărilor, care duce la înțelegerea profundă a impactului bibliotecii asupra societății [6].

2. Cerințe digitale față de biblioteci

Pentru a combate această tendință, este nevoie de digitalizarea documentelor de bibliotecă, atât ca un mod suplimentar de a face disponibil serviciul la distanță, atât și ca o copie de rezervă a documentelor de bibliotecă rare. Deschiderea față de cititor, inevitabil, îl face să se întoarcă la bibliotecă.

Pentru a face disponibile documente ale bibliotecii, este nevoie de o platformă online atractivă și modernă, care ar putea ușura accesul la documentele de bibliotecă. [3].

Este oportună crearea unei baze de date a cititorilor, care ar fi conectată la carnetul de cititor online. Astfel, să fie dusă o evidență care ar conține informații despre ce gen de cărți preferă fiecare cititor, cât de des are nevoie de numite categorii de documente de bibliotecă, în ce limbă este literatura studiată de el, etc. Evidența ar trebui dusă în paralel despre documentele de bibliotecă împrumutate în format fizic și on-line.

În acest mod, bibliotecile vor cunoaște mai bine preferințele cititorilor, va fi cunoscut ce documente ar fi preferabil de achiziționat pentru a satisface nevoile vizitatorilor săi. Va putea organiza evenimente mai relevante pentru cititori, care va duce la consolidarea unei comunități mai bine încheiate, cu interese convergente.

În cazul Bibliotecii Naționale, instituția are un site cu multă informație referitoare la organizarea ei, publicații ale bibliotecii, cataloage digitalizate, etc., El nu corespunde în totalitate cu cerințele contemporane ale cititorilor, însă datorită faptului că biblioteca publică tot mai multă informație pe el și este mai deschisă față de public, a avut loc o creștere vertiginoasă a numărului vizitatorilor ei. Conform Raportului analitic anual „Biblioteca Națională a Republicii Moldova în anul 2019”, platforma bibliotecii înregistra un număr de 31140 vizitatori în anul 2015, iar în 2019 - 195792 vizitatori. Un alt indicator care confirmă importanța schimbării abordării managementului față de digitalizare este numărul de vizite mai mare la manifestațiile organizate de sau în incinta Bibliotecii Naționale.

Un alt motiv concludent pentru digitalizarea și publicarea documentelor de bibliotecă în spațiul online sunt evenimentele neprognozabile, cum ar fi pandemia COVID-19, calamități naturale sau starea de război. În timpul COVID-19, bibliotecile au fost nevoite să se adapteze rapid la noile condiții impuse de pandemie [7]. Numărul vizitatorilor a scăzut vertiginos, o perioadă de timp, biblioteci au fost și închise pe o perioadă de timp. Astfel, este corect și necesar ca documentele de bibliotecă aflate în gestiunea bibliotecilor să fie accesibile în mediul online.

De asemenea, cursurile care au loc în format fizic ar trebui construite într-un mod care permite și desfășurarea lor în format online. În acest mod, bibliotecile vor deveni mai populare și, respectiv, mai des vizitate de cititori.

Aceste baze de date, site-uri interactive și pagini pe rețele de socializare, necesită o investiție majoră financiară și temporală [8]. Pentru state în curs de dezvoltare, precum este Republica Moldova, este necesară abordarea creativă a problemei date. Astfel, unele aspecte, precum ar fi crearea bazei de date a utilizatorilor bibliotecii ar putea fi realizată în parteneriat cu universitățile de profil din țară. Această temă poate fi preluată de studenți ca tema de licență/masterat. În acest mod, instituțiile pot căpăta o bază de date care corespunde cu nevoile proprii, cu o investiție financiară mai mică față de cumpărarea serviciilor de la întreprinderi comerciale.

O altă oportunitate pentru Republica Moldova sunt granturile oferite de statele și comunitățile partenere, cum ar fi Uniunea Europeană, Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare, etc. Pe această cale, alte biblioteci, cum ar fi cele din statele baltice, au căpătat sprijin financiar pentru modernizare, ce a dus cât la modernizarea digitală, atât și la cea arhitecturală.

3.1. Cerințe față de planul general

Amenajarea din fața bibliotecii trebuie să conțină spații de acumulare a vizitatorilor în formă de scuar, care ar permite organizarea unor evenimente în aer liber. Pe lângă aceasta, e binevenit ca în spațiile verzi din proximitatea bibliotecilor să fie organizate zone pentru lectură. Este necesară și amplasarea atentă a zonei gospodărești și tehnologice a clădirii, astfel încât să fie evitată intersecția fluxurilor vizitatorilor și a colaboratorilor bibliotecii. Parcărilor este de dorit să fie amplasate la nivelul subteran sau demisol al clădirii.

3.2. Cerințe față de zona de intrare

În zona de intrare a bibliotecilor ar trebui să fie amenajat un vestibul cu spații expoziționale. Recepția de la intrare trebuie dotată cu turnichete, pentru a securiza clădirea. De asemenea, în această zonă este nevoie de garderobă și spații de depozitare a lucrurilor personale ale cititorilor. La această zonă nu sunt multe diferențe față de normativele sovietice în vigoare în Republica Moldova (CH 548-82 Инструкция по проектированию библиотек), abordarea în mobilare și amplasament al încăperilor însă este necesar să fie una modernă, cât mai deschisă și binevoitoare pentru cititori. În zona de intrare a bibliotecii este deosebit de necesar spațiul să amenajat astfel încât să favorizeze o orientare cât mai facilă în clădire. Prin culori, texturi, plăci, abțibilduri, panouri informative trebuie de transmis informația pentru vizitator, ca ei să se orienteze cât mai ușor și intuitiv. Cu folosirea mobilei moi și plantelor în încăperi. În cazul în care biblioteca este de mărimi mari, în zona de intrare poate fi organizată și o cafenea sau bufet.

3.3. Cerințe față de sălile de lectură

Sălile de lectură sunt printre cele mai importante pentru biblioteci. Încăperile de lectură trebuie să includă diferite tipuri de mobilier, în concordanță cu nevoile cititorilor. De la mobilier care duce la socializarea cititorilor, cu scaune aranjate în jurul unei mese sau ca mobilier moale aranjat în forme închise. Până la boxe izolate vizual și fonic. Sălile de lectură trebuie să fie dotate cu dulapuri cu cărți des împrumutate, pentru ca cititorii să poată avea contact direct cu cărțile și alte documente de bibliotecă. De asemenea, este nevoie de mobilier pentru tehnică de calcul și prize pentru persoanele care vin cu tehnica de calcul proprie. Mobilierul folosit pentru tehnica de calcul trebuie ales ca să permită utilizarea sa și fără calculatoare. Sălile de lectură trebuie să fie de diferite dimensiuni, de la săli de zeci de oameni, unde pot fi organizate evenimente, până la încăperi mici și liniștite. În apropierea sălilor de lectură trebuie echipate zone sau încăperi cu aparate de copiere, imprimare și scanare.

3.4. Cerințe față de zona deservirii cititorilor

Zona deservirii cititorilor trebuie amplasată la intrarea sau/și în centrul sălilor de lectură. Aceste zone trebuie să acopere vizual sălile de lectură și să aibă o conexiune cu spațiul de depozitare a documentelor de bibliotecă. Aferent acestei zone pot fi păstrate și dulapurile cu cataloagele documentelor de bibliotecă, care în caz de pană de curent le pot înlocui pe cele digitale.

3.5. Cerințe față de săli de conferințe și lecții deschise

Această zonă poate include de la auditorii pentru lecții deschise, până la mici săli de conferințe pentru câteva persoane. Ele sunt necesare pentru desfășurarea evenimentelor organizate de, sau în biblioteci. Este necesar ca încăperile mari să fie ușor accesibile din vestibul și să conțină mobilă ușoară și ergonomică, pentru ca sala să fie facil adaptabilă la diferite evenimente.

3.6. Cerințe față de zona tehnologică de primire, catalogare și distribuire a documentelor noi de bibliotecă

În componența încăperilor zonei tehnologice intră încăperile de: recepționare și despachetare, completare și inventariere, catalogare, repartizare. Toate aceste săli necesită spații de depozitare. Ele sunt amplasate în succesiunea descrisă, pentru ca documentele de bibliotecă să treacă prin toate procesele tehnologice: de la sosirea în bibliotecă până la raftul de depozitare.

3.7. Cerințe față de încăperile personalului

În componența încăperilor personalului intră: cabinetele administrative și camerele de odihnă a personalului.

3.8. Cerințe față de depozitele documentelor de bibliotecă

Există mai multe tipuri de depozitare a documentelor de bibliotecă. De la păstrarea lor în sala de lectură, până la folosirea dulapurilor rulante. Este binevenit primul tip de păstrare a bunurilor bibliotecii. Există mai multe tipuri de dulapuri, folosite în concordanță cu amplasarea lor. În câmpul vizual al personalului bibliotecii trebuie să fie toate spațiile de depozitare a documentelor de bibliotecă din sălile de lectură. Depozitele, de obicei, au o înălțime mică a etajului, pentru că nu este optimă păstrarea tezaurului bibliotecii la o înălțime mai mare decât bibliotecarii pot ajunge din picioare. Depozitele trebuie dotate cu ascensoare tehnice, care transportă documentele de bibliotecă din încăperile zonei tehnologice, până la etajele unde vor fi păstrate.

Concluzii

Instituțiile bibliotecare trebuie să se ajusteze la noile necesități ale cititorilor. După procesul de digitalizare și modernizare a clădirilor, bibliotecile vor deveni mai atractive pentru vizitatori și va duce la coeziunea mai bună a unei comunității de cititori.

Mulțumiri. Domnișoarei Andronovici Diana, pentru ghidarea în scrierea acestui articol.

Referințe

1. CLUGGISH, M. A., LONERGAN, J., Ying IP L. Library Space: A Planning Resource for Librarians. Massachusetts: Sasaki, 2020
2. SMITH, M. Top Ten Challenges Facing Public Libraries. In: Public Library Quarterly, 2019, 38 (3), pp. 241-247.
3. BREEDING, M. The Special Challenges for National Libraries. In: Computers in Libraries, 2011, 31(6), pp. 21-25.
4. LINE, M. How well are national libraries doing? In: Alexandria, 2001, 13(2), pp. 67-69.
5. LISON, B. The Role and Relevance of National Libraries in Society, In: Magazin Bibliologic, 2022, pp. 8-13.
6. HUNTER, D., HAMBELTON, P. A bibliometric approach to evaluating the impact of national libraries. In: Library and Information Research, 2011, 111(35), pp. 3-19.
7. ZHOU, J. The role of libraries in distance learning during COVID-19, In: Information development, 2022, 38(2), pp. 227-238.
8. VANDANA, A. Role of internet and web technologies on libraries, In: International Journal of Advance and Applied Research, 2022, 10(1), pp. 239-246.
9. MOMOH, E. O., FOLORUNSO, A. L. The evolving roles of libraries and librarians in the 21st century, In: Library Philosophy and practice (e-journal), 2019, 2867.
10. PACIOS, A. R., MARTÍNEZ, C. S. European National Libraries' strategy, In: Library Philosophy and Practice (e-journal), 2019, 2630.
11. FIODOROV, Natalia, and Eugeniu Braguța. "The role of citizens in the activity of land planning and urbanism." Journal of Social Sciences 1.4 (2021): 140-144.
12. PACIOS, A. R. Crisis and planning in five European national libraries, In: Library Philosophy and Practice (e-journal), 2019, 3820.